

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Clarissimi Viri Henr. Zoesii Amersfortii, In Academia
Lovaniensi I. V. D. Et Antecessoris Commentarius In Jus
Canonicum Universum, Sive Ad Decretales Epistolas
Gregorii IX. P. M.**

Zoesius, Hendrik

Coloniae Agrippinae, 1691

Titulus Primvs. De Accusationibus, Inquisitionibus & Denuntiationibus.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62329](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62329)

HENRICI ZOESII I. C.
 IN LIB. QUINTUM
DECRETALIU
 GREGORII IX. P. M.
 COMMENTARIUS.

TITVLVS PRIMVS.

De Accusationibus, Inquisitionibus &
 Denuntiationibus.

SUMMARIUM.

1. Accusatio quid, & qualiter institui debeat.
2. Accusare qui possint, vel non.
3. An admittatur, qui iuravit non accusare?
4. Accusare qui possint.
5. Effectus accusationis.
6. Inquisitio quid, & qualiter instituenda.
7. Denuntiatio quid, qualiter fiat, & à quibus.

Iudicium Ecclesiasticorum materia civilis declarata duobus libris superioribus: hoc quinto & ultimo traditur criminalis, quæ per accusationes, inquisitiones aut denuntiationes in iudicium deducitur.

Accusatio est delicti alicujus apud iudicem delatio ad vindictam publicam solemniter facta. Formula ejus exstat in l. 3. D. h. r. Differt ab actione, qua privatum commodum persequimur citra inscriptionem, etiam per procuratorem; quia accusatio spectat ad persecutionem juris publici & vindictæ, ut quis puniatur corporaliter, aut pœnam pecuniariam sibi pendat. Procuratorem non admittit, nisi ad allegandam absentiam causam, c. veniens 21. h. tit. aut post litem contestatam, uti dictum ad D. eod. tit. Deciderat inscriptione, qua

accusator ad frivilem pœnam, quam reo intendat, se obligat, si calumniari probeatur, idque ne quis leviter ad accusandum proficiat l. D. h. r. cuius hodie non esse usum, tradit Jul. Clarus §. fin. qu. 81. num. 3. Covarr. 2. Var. c. 9. num. 1. Mandant tamen Canones, ne ea omissa admittatur accusator, c. super 16. & c. qualiter 24. h. r. Libello ut in actione civili, ita & hic opus; qui clarus sit, continens nomen accusati, accusatoris, delicti locum, annum, mensem, D. l. 3. D. eod. Dien. & horam exprimere non est necesse, nisi petat reus ad facilitorem probationem negationis indirecte faciendam. Gail. 1. Observ. 64. num. 11. Est autem accusatio licita propter publicam utilitatem & Reipubl. tranquillitatem, quam consequimur, repressis malefactoribus, can. non frustra & can. Regum XXIII. q. 5. Nec continet peccatum, modo absit rancor & odium can. officia d. q. 5. cum nemo teneatur remittere injuriam sine satisfactione, ut dicitur infra de injur.

Ne autem contingat temerè quid deferri, non auditur quilibet accusans, ut patet ex l. qui accusare cum seqq. D. eod. Ubi aliis obstat ætas, uti pupillo, qui non auditur nisi in certis causis ex consilio tutorum, l. 2. D. eod.

M m m ut

ur nec minor sine auctoritate curatorum, ne temere quid ardeat, *tit. Cod. de auctor. praefan.* Aliis sexus, ut mulier, exceptis certis casibus, de quibus *can. de crimine cum seqq. xxiii. q. 3.* aliis Sacramentum, Magistratus, crimen, uode homicida, venefici, fures, facti, legi, adulteri repelluntur, *can. Accusatio II. q. 7. c. cum dilectus 20. h. t.* de quibus late Welenb. *D. eod.* Alios removet causa quæstus, subornatio interdum & paupertas, suspicio calumnia, quæ facit & inimicos removeri, iisque familiares; solet enim adfectio amicitiae pervertere animos, *c. 7. h. t.* Pagani, hæretici non audiuntur contra Orthodoxos; *can. Pagani & can. si hæreticus II. q. 7.* nec laici contra Clericos, tum quod zelo iustitiæ non censeantur moveri, tum quod non deceat majores subiectos esse accusationibus minorum seu inferiorum, *can. 1. 2. 3. 4. can. Laicos d. q. 7.* Quo modo & in Prælatos difficiliter procedit subditorum accusatio, quod contingat hos, ratione correctionis, non tam iustitiæ zelo, quam impietatis livore & odii fomite ad accusandum prorumpere; *can. Sunt nonnulli d. q. 7.* Si tamen probata fuerint vitæ, audiuntur, causa bene examinata, *c. Qualiter 24. h. t.* Monachi licet alios accusare non possint, audiuntur tamen contra Abbatem, sumptus iis subministrandi ex redditibus Monasterij, *c. Ex parte II. h. t.* Qui si ideo censura fuerint notati, relaxandi sunt, *c. pen. h. t.* In crimine excepto uti est hæresis, simonia, maleficium, & alia, de quibus Menoch. 2. *Arbitr. casu 474. n. 27.* etiam excommunicati & alias inhabiles admittuntur *c. licet 31. inf. tit. prox. c. in fide de hæret. 11. 6.* Inimici tamen ne quidem hoc casu audiendi, cum non tam ex causa, quam odio quodam videantur moti, *d. s. 7. c. Meminimus. 13. h. t.*

3. Q. An admittatur is, qui juravit non accusare? Resp. Videri posse turpe ejusmodi juramentum, utpote bono publico contrarium, sum ex eo nascatur impunitas peccandi, ideoque non tenere. Rescriptum tamen in *c. quemadmodum 25. §. illud sup. de iurjur.* maritum, qui juravit non accusare uxorem adulterii, non esse contra eam admittendum. Nec obstat, quod videatur dari licentia peccandi; nam ei obviari potest per viam denunciatio-

nis, quæ non censetur exclusiva per se in mentum, ut dictum latius supra de iurjur. 51. Non etiam obstat commone iuramentum, quia ad vindictam publicam, si ea non non removebitur accusatio per iuramentum, sed tantum quæstus agitur commone iuramentum, ut patet ex *d. c. 25. in fine.* Non *c. v. niens 15. h. t.* ubi qui juravit iuramentum alicuius, si eius virtute iunguntur, non non auditur accusans etiam in causa iuramentum, quia ibi agitur de eo, qui accusatur, non calumniosè, & proinde prohibetur accusare ratione iuramenti, *Gl. in d. c. 25.*

Accusari regulariter potest etiam quærens, tam liber quam servus, in omni ne sexus aut ætatis, *inf. de delictis iuramentum ab uno crimine, super eodem iuramentum impetitur, quia de delicto uno iuramentum durus est, nisi tamen doceatur falsum iuramentum, c. 6. h. t.* Absentes per iuramentum accusari, *l. 6. Cod. de his qui accusantur, multo minus damnantur, h. t. D. de iuramentum tamen eorum nomina accorantur delatos, & rei inquiri, uti dictum. Utus etiam absentes damnari per iuramentum, *d. §. fin. qu. 44.* & executionem huiusmodi ne publicis locis adficia, uti in *fructu pium, & est frequens.* Non etiam in Illustres tamen non nisi apud Prælatos sanantur, *l. 3. Cod. ubi Senatores & c.* Non sanantur etiam parentes, partem autem propter reverentiam, *l. hi qui de iuramentum minus à servo, nisi in læsa maiestatis, de his qui accus. pass.**

Effectus accusationis legitime admittitur, quod, dum pendet, nequeat promovere, *c. 4. h. t. & à Missa celebratione abstinere, c. 4. c. 5. inf. de simonia.* Prohibitione accusatoris inferretur poena propter delicto condigna, Probata contra duos testes idoneos, non tamen delicti capes, *c. 1. sup. De confess.* quia non potestur dicere verum, Quo modo mittitur tam se à Sacerdote adserenti non creditur tra Sacerdotem, nisi in crimine excepto *sup. de testib.* Sententia hac in re opposita iam in notoriis, *c. porro sup. de iudic.* non teneatur ad poenam etiam ipso iure nisi post sententiam. Si detectus accusator

uti impunè potest ante inscriptionem, cap. li. c. 1. h. t. dimittere quidem reus, c. 1. h. t. potest tamen in eum inquirere Judex, uti mox dicitur. Si notorium fuerit crimen, non videtur opus accusatore, c. evidenti 9. h. t. spectat enim accusatio ad scientiam, quæ in notoriis est satis evidens, c. Tuanos sup. de cohabit. Cler. & m. l. Quod accipiendum de eo notorio, quod ne quidem judicem, ut talem, fugit, veluti si commissum fuerit crimen in præsentia ejus sedentis pro tribunali. Aliàs depositio- ne testium opus foret, ut crimen innotescat judici ut tali. Vid. Gomez Variar. Res. c. 1. num. 42. & 43.

6 Cessante accusatore legitimo, ne crimina maneat impunita, instituitur inquisitio, quæ est investigatio criminis à Judice ex officio instituta, fama vel alia justa causa prævia. Quæ si nulla præcedat, & cesset denuntiatio, Judex inquitens super certa persona peccat graviter, cum demeruit nominari ex estimationem, c. qualiter 24. h. t. Quo casu raris Judex à reo rectè repellitur per exceptionem, qua tamen omiſſa, inquisitio & processus tenebunt c. fin. eod. in 6. Nec audietur reus postea restitutionem petens, ratione præpostere inquisitionis, cum crimen, de quo jam patet sufficienter, non sit relinquendum impunitum. Videtur autem pœna moderanda secundum qualitatem personarum, non tamen remittenda depositio aut privato beneficii, quam secundum Canones meretur crimen, c. inquisitionis 21. h. t. Fama prævia non erit opus in casu, quo inquisitio fit in genere super auctore maleficii perpetrati, cum incumbat judici ex officio malis hominibus provincias purgare, l. 3. in fine D. de off. Praesid. Quod & faciet Judex in casu quo certo illi constet, aliquem esse reum vel ex confessione, vel alias, si crimen probari nequeat ordine judicario, c. 2. sup. de off. ordinat. Personaliter in eundem inquirere non debet, ne personam no- tet, cum necdum infamatus præsumatur bonus, uti quilibet alius, donec probetur malus, & habeat jus defendendi famam suam quam læderet Judex super talem inquitendo.

7 Denuntiatio est delatio criminis apud Magistratum facta, citra accusationis solemniam, judicandi tantum & deferendi rei causa, in- fiam, ut emendetur. Ad hanc requiritur mo-

nicio prævia; aliàs denuntiatio non audietur, tamquam non motus zelo bono c. 2. & c. cum dilectus 20. h. t. Nisi tamen nulla rei speretur emendatio; frustra enim adhibentur media, si nulla ex his speretur utilitas. Navarr. Cons. 4. h. t. Repelluntur ex ea tem causa publici concubinari, in quos ideo sententia excommunicatio- nis lata, quia cum ipsi sint publici peccatores non sunt habiles ad denuntianda aliena peccata d. c. 20. ubi etiam dicuntur rejiciendi illi, qui in aliquem conspirant; nam tamquam ini- mici non videntur tam procedere zelo carita- tis, quam fomite malevolentiae, c. per tuas 32. inf. de simonia.

Denuntiatio hæc cuilibet permittitur, ut & ac- cusatio quia tamen accusatoris vel denuntian- tis personam suscipere non est extra invidiam odiumque illius, qui accusatur aut defertur, amicorumque ejus, ideo deputari solent ali- qui, quibus ex officio incumbat ultionem cri- minum persequi, accusando, deferendo, qua- les in tribunalibus Principum vocantur Pro- curatores Generales sive Regii, in Curia Epis- coporum, & Academiarum Promotores, quo- rum officium cum sit necessarium, inscriptio- nis necessitas his remittitur. Advertendum tamen, ne falsa denuntient, l. 7. l. singulis 14. C. de accus. & in script.

TITULUS II. De Calumniatoribus. SUMMARIUM.

- 1. Pœna calumniatorum jure civili. 2. Exnam rationis qualiter probentur Canones.

Accusatio debet esse immunis à calumnia, quæ ut removeatur, proposita est calum- niatoribus, id est falsa crimina scienter im- ponentibus, pœna. Et olim quidem ex lege Reim- nia inurebatur fronti littera K. Jure civili ultra infamiam est talio, id est, pœnæ similitudo, ut scilicet idem pariat, quod alterum pati vo- luit, l. 7. & fin. Cod. h. t.

Probant hanc rationem Canones, can. 2. cum can. seq. 11. qu. 3. quatenus inferri potest. Quo modo Sacerdos Sacerdoti per calumniam quid objicias, quod mereatur privationem

M m m 2 munc.

